

Sociální vyloučení - problém marginalizace
Trendy ve vývoji sociální politiky

Mirka Wildmannová

Sociální vyloučení

- **Počátek 90-tých let – Rada Evropy – celoevropská diskuse**
- **Odráží nerovnost jednotlivců nebo celých skupin při jejich participaci na životě společnosti**
- **Tato nerovnost je výsledkem nedostatku příležitostí pro všechny**

Sociální vyloučení

- **Důsledek nerovného přístupu jednotlivců nebo skupin k základním zdrojům společnosti:**
 - **Zaměstnání**
 - **Bydlení**
 - **Sociální ochraně**
 - **Zdravotní péči**
 - **Vzdělání**

Chudoba

- **Důsledek nerovného přístupu k rozdělovanému bohatství společnosti**
- **Výsledek nerovnosti při distribuci bohatství vytvářeného tržní ekonomikou**
- **Vyloučení jednotlivců nebo skupin od materiálních zdrojů společnosti (vyloučení z konzumní společnosti)**

Sociálně-ekonomické dilema:

- ***Jaká nerovnost je přijatelná a opodstatněná?*** = stimulační dopady na pobídky k ekonomické činnosti a efektivnosti
- ***V jaké míře a jakými nástroji působit na zmírňování nerovnosti?***
= míra sociální nerovnosti x dlouhodobá ekonomická prosperita

Postoje k chudobě:

- **V čase se vyvíjí a mění**
- **Po II. sv.válce = zmírnění nerovností a pozvednutí ŽÚ, garance minimálního životního standardu**
- ***Hypotéza: chudoba a nerovnost jsou jevy, které budou společnost provázet neustále***

Evropský rok 2010

- **boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení**
- **MPSV podpořilo 12 projektů za 9,5 mil. Kč**

Pět prioritních oblastí: připravilo MPSV v souladu s rámcovou politikou EU

- **Prevence sociálního vyloučení v důsledku předluženosti**
- **Zlepšení přístupu na trh práce osobám vzdáleným tomuto trhu**
- **Aktivizaci územní veřejné správy při tvorbě a hodnocení akčních plánů proti chudobě a sociálnímu vyloučení**
- **Zvýšení úrovně vzdělanosti chudých**
- **Podpora bydlení sociálně vyloučených skupin a řešení problému bezdomovectví**

Chudoba x sociální vyloučení

- ***Chudoba***: vyloučení z konzumní společnosti
- ***Sociální vyloučení***: ztráta sociálního místa ve společnosti

X může, ale nemusí být souvislost

X je možné být chudý nebo sociálně vyloučený
– ohrožené skupiny mají obvykle zkušenosti s obojím

Sociální integrace

- **Proces integrace jednotlivců nebo skupin do života společnosti**

- **Vychází z trojúhelníku blahobytu:**
 - stát – tj. legislativa
 - Tržní hospodářství (obzvláště trh práce)
 - Občanská společnost (rodina, dobrovolné nestátní organizace)

Skupiny ohrožené sociálním vyloučením

= ty skupiny, které mají oslabenou vazbu minimálně k jedné ze tří ucelených integračních rovin

ČR: ohroženy stejné skupiny sociálním vyloučením jako v Evropě:

- **etnické menšiny**
- **zdravotně postižení**
- **migranti**
- **izolovaní jedinci**

Lidé sociálně vyloučení - důvody

- **Ztížené dětství**
- **Chudoba**
- **Rozbitá rodina**
- **Nemoc**
- **Smrt někoho blízkého**
- **Vzdor mladých vůči příliš dominantním rodičům**
- **Osamělost**
- **Nemohoucnost, zoufalství**

Ochrana proti sociálnímu vyloučení

- **Zaměstnání**
- **Ekonomický rozvoj: větší sociální soudržnost + menší rozsah sociálního vyloučení**
- **Ekonomický růst a sociální soudržnost se vzájemně posilují**

„Teorie fronty“

- **Zaměstnavatelé odhadují lidský kapitál žadatelů o práci a seřazují je podle odhadovaného potenciálního přínosu**
- **Ti, kteří jsou hodnoceni negativně, dostávají se na konec fronty, kde mají malou šanci na získání pracovního místa – hrozí marginalizace na trhu práce**

Trendy v sociální politice

- **Dynamičnost nových technologií, vědeckých poznatků a informací – spojeno se sociálními pohyby**
- **Globalita, vzájemná závislost**
- **Subjektivita**
- **Demografická situace spojená s populačním vývojem**
- **Propojování ekonomických a sociálních cílů**
- **České specifikum: stav transformace, bariéry ekonomického růstu, stav myšlení**

Aktivní společnost

= redistribuce ve prospěch skutečně potřebných, vytváření vyšší nabídky veřejných statků, aktivní účast lidí na jejich vlastním sociálním rozvoji

Role státu v sociální politice

- **Konstruktivní přístup: co všechno stát musí a *co je schopen v SP úspěšně a efektivně vykonat*, a to pak naplňovat**
- **Stát se v sociální oblasti příliš angažuje jako *vykonavatel – pečovatel*, zabírá určitý prostor pro působnost různých nestátních organizací**

Solidarita v sociální politice

- **Celospolečenská solidarita: nejen pomoc a porozumění, ale i odpovědnost**
- **Nejen pozitivní, ale i negativní důsledky solidarity**
- **Solidarita není jen záležitostí těch, kdo ze solidárních fondů získávají, ale i těch, kdo do těchto fondů přispívají**
- **Závažný problém do budoucna: *rozložení daňové zátěže a nadměrné přerozdělování***

Nutnost:

- **Přerozdělování ve prospěch vzdělávacího sektoru – *vzdělání jako investice do lidského kapitálu***
- **Přehodnotit redistribuce, které se opírají o mezigenerační solidaritu**
- **Omezit nadměrnou pečovatelskou solidaritu státu, která se stává neúnosným břemenem pro plátce**

Strategie modernizace sociální ochrany v EU

Hlavní trendy v podmínkách měnícího se prostředí systémů sociální ochrany:

- **Stárnutí populace**
- **Účast žen na trhu práce**
- **Vysoký počet předčasných důchodů a přetrvávání dlouhodobé U**
- **Mění se struktura domácností a růst těch, v nichž žádný člen není v zaměstnání**

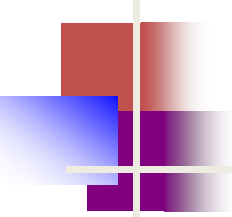
Základní cíle modernizace sociální ochrany

- **Zajistit, aby se vyplácelo pracovat a zaručit jistý příjem**
- **Zajistit zaručené důchody a udržitelné důchodové systémy**
- **Podporovat sociální integraci**
- **Zajistit vysokou kvalitu a udržitelnost zdravotní péče**

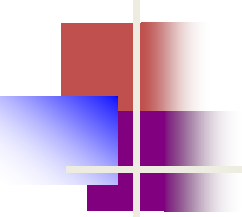
Porovnání sociální politiky ČR a EU

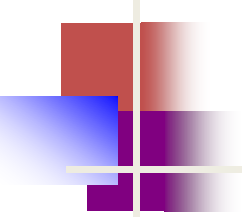
- **Ve většině oblastí sociální ochrany je ČR systémově srovnatelná**
- **ČR zaostává za poměry EU v oblasti bytové politiky a ve školství**

Pavel Kohout – „Nerovnost jako přirozený stav“

- **Majetková nerovnost – přirozený a nutný stav společnosti. Nikdy nebude možné ji zcela odstranit – nenastane extrémní případ, že jedinec bude vlastnit vše**
- **Více důvodů existence majetkové nerovnosti: rozdíl v osobních schopnostech, výsledek čistě náhodného procesu**

-
- **Různé mechanismy snižující majetkové nerovnosti – daně a státní přerozdělování – popularita sociálního státu**
 - **Je majetková a příjmová nerovnost dobrá nebo špatná? = špatné jsou extrémny**
 - **Příliš vysoká míra nerovnosti = rozšířená chudoba**
 - **Přílišné rovnostářství = pomalý hospodářský růst a riziko zaostávání**

-
- **Riziko pro evropské země:
převzetí absolutistické moci
neproduktivní částí obyvatelstva**
 - (- extrémně vysoké zdanění vrstev s
nadprůměrnými příjmy, zpomalení
hospodářského růstu, masová emigrace
bohatších vrstev)
 - **ČR – extrémně rovnostářský stát**

Sociální politika EU

- Spadá do 1. pilíře tzv. Maastrichtského chrámu
- Představuje politiku sdílenou
- Obecné cíle evropské sociální politiky jsou stanoveny v článku 136 Smlouvy o ES